

HOLMÁR ZOLTÁN

A nyíregyházi Kállay-ház története

Nyíregyházán a 2010-es években kezdődött meg a Kulturális Negyed kialakítása, amely a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskolától a Vasvári Pál Gimnáziumig tart, magába foglalja a Móricz Zsigmond Színházat, a Szindbádót (az egykori Helyőrségi Klubot), a Kállay-házat, a Jósa András Múzeumot, valamint a Rózsa-kert Szabadtéri Színpadot.

A Bessenyei téren álló Kállay-házat dr. Kállay Rudolf (1853–1920) sebész-főorvos, kórházigazgató építtette egykoron, amely több mint egy évtizedes tárgyalásosorozat nyomán került a város tulajdonába. Az épületet gyakran szokták Kállay-kúriának is nevezni, bár a korabeli képeslap-ábrázolásokon is „lakóház”-ként szerepelt, így a „ház” megnevezés azért is előnyös, mert nem keverendő össze a család ősi fészkevel, a kállósemjéni Kállay-kúriával. A Nyíregyháza szívében álló neoklasszicista főépület felújítása 2015-ben a Modern Városok Program keretében kezdődött meg és 2017 elején fejeződött be. A főépületéhez nyaktaggal kapcsolódó, korábban a Hadki-

A Kállay-ház homlokzata, 1909 (Kállay Gyűjtemény)

egészítő Parancsnokság által használt, 1959-ben épített emeletes, lapostetőű épület rekonstrukciójára 2019–2020-ban került sor. Ekkor építették vissza, a korabeli fotók alapján, a nyugati oldalon korábban lebontott nyitott árkádós részt a történelmi főépülethez. A Nyírvíz-palota második emelét 1993. március 10. óta működő Kállay Gyűjtemény anyagainak a Kállay-házba történő átszállítása 2020 tavaszán történt, az intézmény ünnepélyes megnyitóját 2021. július 21-én tartották. A ház azóta a Jósa András Múzeum tagintézményének és egy látványos várostörténeti kiállításnak ad otthont.

A Kulturális Negyed által felölelt Bessenyei és Benczúr terek már a múlt század elején is közkedvelt helyszínei voltak a városnak. A XIX. század elején Nyíregyháza mezőváros fele-fele részben a Desseffy és a Károlyi család osztatlan birtoka volt. A település a betelepítés után fél évszázaddal olyan tehetössé vált, hogy pénzen megvál-

totta földesúri terheit. 1803-ban a Dessewffyekkel, 1824-ben a Károlyiakkal kötöttek örökváltás-szerződést a nyíregyháziak. Az ő emlékükre 1900-ban a Széchenyi utcát keresztezve egy-egy hosszán elnyúló teret alakítottak ki, melyek a két földesúri család emlékére a Károlyi és a Dessewffy tér elnevezést kapták.

A századfordulón a Dessewffy tér, azaz a mai Bessenyei tér nyugati oldalán csupán két jelentősebb épület állt: az 1891-ben átadott egykori Csendőrségi Iskola, későbbi Helyőrségi Klub, amelyben ma a Szindbád elnevezésű Színház-történeti rendezvénytár látható, illetve az 1894-ben Alpár Ignác tervei alapján épült, Móricz Zsigmond nevét viselő Színház. A városvezetők 1902-ben gondoltak először arra, hogy a vasúthoz vezető út két oldalán fekvő mocsaras,

A Kállay-ház belső udvara, 1909 (Kállay Gyűjtemény)

posványos, szénapiacnak használt területeket, vagyis a Károlyi és Dessewffy tereket rendezni kellene.¹ A két tér parkosítását végül 1904. március 21-én kezdték meg.² A terveket Hein János (1866–1935) budapesti kiváló műkertész készítette, és a munkálatok az ő felügyelete és vezetése alatt 60–70 napszámos segítségével zajlottak. A jeles eseményről a *Nyírvidék* című megyei lap is beszámolt: „Mind két parkot egy-egy kigyózó útvonal hasítja végig. Az ekként előálló területek gyepvel vetetnek be és a gyepes területeken megfelelő csoportokban bokrok, az utak menten pedig lombos fák lesznek. Kerítés csak a vasúti és szentmihályi utcai széleken lesz.”³

A munkálatok olyan jól haladtak, hogy egy hónap múlva a megyei lap már az alábbiakról írt: „A Károlyi- és Dessewffy-terek parkozása nagy erővel halad előre. A bokrok különösen nagy mennyiségű fenyő és tulya már legnagyobb részben el vannak ültetve. Fölmerült azonban az az aggodalom, hogy nagyon kevés lesz a fa, és hogy ennek a díszkertnek jó karban való fenntartása sok költségbe fog kerülni.”⁴

A facsemeték problémája 1905 november elején oldódott meg, amikor a Károlyi téren, vagyis a mai Benczúr téren elültettek 12 platánt, 12 jegenye nyárfát, 100 díszfát, 1500 díszbokrot, elszórtak 75 kilogramm fűmagot, felhasználtak a fákhöz 100 karót és kihordtak 200 talyiga földet a járdák mellé, mindezt 1112 korona 80 fillérért. A munkát Szelnár Vilmos városi kertész irányította.⁵

A parkosítással párhuzamosan a Dessewffy tér nyugati oldalán újabb építkezésekre is sor került. Először a Széchenyi utcai sarkon épült meg 1902-ben Kéry József (1871–?)

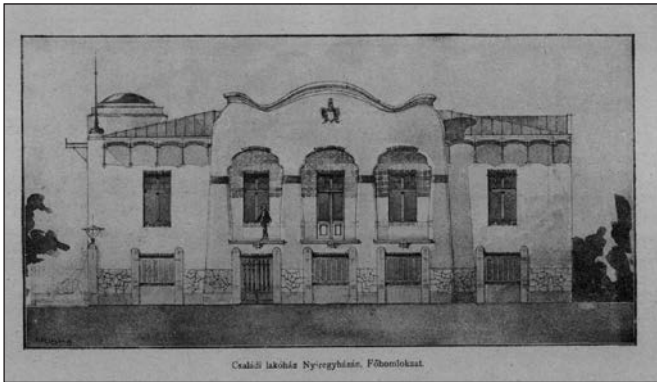
¹ BENE JÁNOS: Az utolsó békeévek. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2009. 4. sz. 490.

² Nyírvidék, 1904. március 27. 3.

³ Nyírvidék, 1904. március 27. 3.

⁴ Nyírvidék, 1904. április 24. 3.

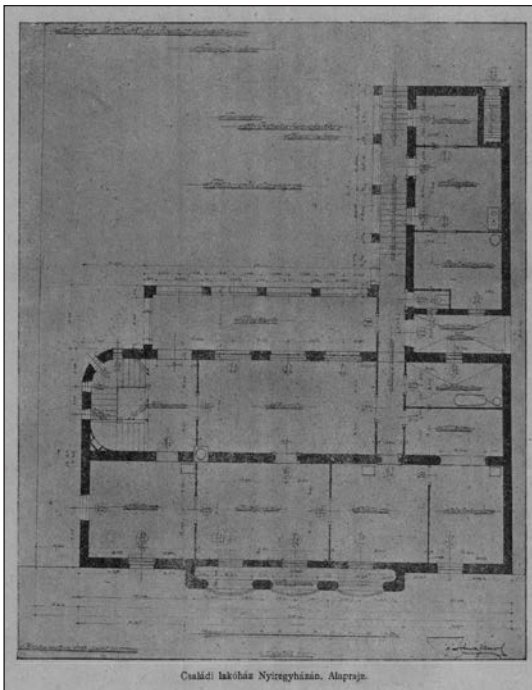
⁵ BENE JÁNOS: Az utolsó békeévek. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2009. 490.

A Kállay-ház homlokzatának terve (Építészeti Szemle)

dapest Bank fiókja működött. Tőle nem messze, a Desseffy tér és a Malom utca sarkán épült egy ma már kicsinynek tartott, csinos kis emeletes ház, melyben dr. Dohnál József (1867–1925) megyei főorvos és felesége, Jósa Vilma (1875–1917) lakott. Ennek szomszédságában található dr. Kállay Rudolf főorvos-kórházigazgatónak az 1903-ban épült 15. házszámú családi háza, a Kállay Gyűjtemény otthona.

Kállay Rudolf 1853. november 13-án született a napjainkban Kállósemjénhez tartozó Kiscserén. Édesapja a lánglelkű hazafi, Kállay Ödön (1815–1879) főszolgabíró és országgyűlési képviselő, édesanyja pedig csépesi Faragó Mária (1821–1879) volt.

A Kállay-ház alaprajza (Építészeti Szemle)

építész tervei alapján a Morgenstern-ház, amely napjainkban a Szent György Magyar Ortodox Egyházközség kápolnájaként működik. A szomszédságában található Várallyay Sándor (1894–1966) okleveles építésmérnöknek az 1926-ban építtetett családi háza, amelyben, az 1990-es években a Bu-

dapest Bank fiókja működött. Tőle nem messze, a Desseffy tér és a Malom utca sarkán épült egy ma már kicsinynek tartott, csinos kis emeletes ház, melyben dr. Dohnál József (1867–1925) megyei főorvos és felesége, Jósa Vilma (1875–1917) lakott. Ennek szomszédságában található dr. Kállay Rudolf főorvos-kórházigazgatónak az 1903-ban épült 15. házszámú családi háza, a Kállay Gyűjtemény otthona.

A középiskoláit a kassai Katolikus Főgimnáziumban, valamint Lőcsén és Pozsonyban végezte. 1873–1877 között a Budapesti Királyi Tudományegyetem orvosi karán tanult, majd 1877. december 15-én dr. Korányi Frigyes (1828–1913) belgyógyász avatta orvosdoktorrá. Kezdetben műtősnövendék volt a pesti II. Sebészeti Klinikán, ezt követően pedig a Rókus Kórház szemészeti osztályán dolgozott. Feleségét, dubovecki Dobóczky Malvint (1860–1939) 1880-ban vezette oltár elé, s öt gyermekük született: 1881-ben Tibor, 1882-ben a két évesen elhunyt László, 1887-ben Iván, 1889-ben Rudolf és 1894-ben Helén.

Dr. Kállay Rudolf 1884-től a nagykállói Nyilvános Közkórház sebész főorvosa, majd 1887-től ki-

nevezett igazgató főorvosa lett. Nagykállói kúriája a mai Kossuth utca 40. szám alatt volt, ahol ma az Idősek Otthona működik, de gyakran megfordult a család kiscseri kúriájában is. 1898. május 14-én részt vett és beszédet mondott a nyíregyházi Erzsébet Közkórház – a mai Jósa András Oktatókórház – alapkövetésénél Mikecz János (1850–1901) alispán, Bencs László (1841–1905) polgármester és dr. Jósa András

Dr. Kállay Rudolf és családja, 1912 (Kállay Gyűjtemény)

(1834–1918) vármegyei főorvos társaságában. 1899. november 20-án megnyitott a 165 ágygal ellátott Erzsébet Közkórház, az új intézmény első igazgató főorvosává dr. Kállay Rudolfot nevezték ki, aki 16 éven keresztül látta el kiemelkedően feladatát.⁶

Miután megnyílt az új megyei kórház neki is Nyíregyháza lett az új lakhelye, ezért saját házat kívánt építtetni. Bobula János (1844–1903) személyében megtalálta a megfelelő tervezőt, ő építette az Evangélikus Főgimnáziumnak a Gimnázium közti szárnyát 1887–1888-ban, majd tíz évvel később a megyei kórház tervezőjeként is szerepelt. Dr. Kállay Rudolf a házepítésre 1903-ban kapott engedélyt, így Kéry József építőmester megépíthette a villaszerű, emeletes házat, melynek homlokzata a Dessewffy

A Kállay-ház 1904-ben (Jósa András Múzeum)

terre nézett. A terveket azonban már ifj. Bobula János (1871–1922) készítette elő, nem pedig a munkával agyonterhelt, mozgalmas társadalmi életet élő apa.⁷

A Bobula János által szerkesztett szaklap, az *Építészeti Szemle* 1904 márciusában részletesen beszámolt a lakóház építéséről: „Lapunk mai számában két ábrán (alaprajz és homlokzat) bemutatott családi lakóház Nyíregyházán épült dr. Kállay Rudolf m. főorvos úr számára és jelenleg áll végső befejezése előtt. Az egy család befogadására szolgáló épület, mint nálunk rendszeren a vidéki városi családházak mind, kertben áll ugyan, de mégis az utca vonalában és egyik oldalával a szomszédházhoz támaszkodik. A program volt: az alacsony földszintbe elhelyezni az orvosi váró- és rendelőszo-

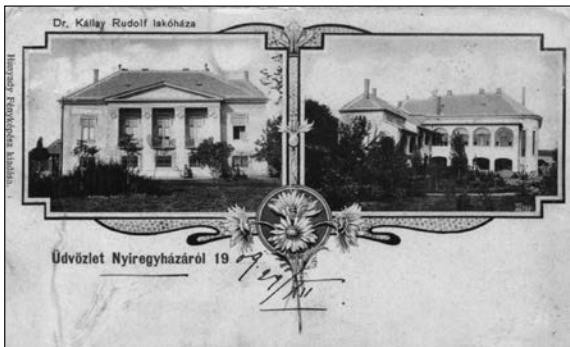
⁶ HOLMÁR ZOLTÁN: Emberileg és szakmailag is rendkívüli volt. Kelet-Magyarország, 2020. november 13. 7.

⁷ MARGÓCSY JÓZSEF: Utcák, terek, emléktáblák IV. Nyíregyháza, 1997. 153.

A Kállay-ház a Dessewffy térről, 1904 (Jósa András Múzeum)

pontjából a gazdasági rész (konyha etc.) szintje lejjebb helyeztetett a főemeleténél, úgy hogy 12 lépcsőfokon, egy zárt folyosón kell a cselédségnek közlekedni a belső szobákból a konyhai rész felé. Házi vízvezeték, fürdőberendezés, a szobákban parquet-padló és tapetta, márványlépcső képezik jellegzetességeit a ház kiállításának. A szobák magassága 4.20 méter. Az összes iparos-munkákat Kéry József építőmester,

A Kállay-ház képeslapon, 1909 (Darabanth Kft.)

Nem sokkal ezután dr. Kállay Rudolf kórházigazgató-főorvos bejelentette, hogy lakását 1904. május 1-től a színház mellett, a Dessewffy tér 15. számú saját házába teszi át. Fiai, Iván és Rudolf ekkoriban az Evangélikus Főgimnázium tanulói voltak, így 1904 és 1906 között reggelente ebből a házból indultak iskolába. Ráadásul 1901–1902-ben Rudolf osztálytársa az a dr. Kállay Miklós (1887–1967) volt, aki 1942–1944 között magyar királyi miniszterelnök lett.

A képeslapkiadás hőskorában ritkaságnak számított, ha nem egy középületet ábrázolt egy lap, hanem egy magánházat. Dr. Kállay Rudolf lakóháza ezek közé a kivételes esetek közé tartozott, ugyanis Hunyady László (1869–1933) fényképész megörököltette az impozáns épület homlokzatát és belső udvarát is. A Jósa András Múzeumnak a Történeti Dokumentum Gyűjteménye őriz néhány érdekes fényképet a korszak-

bát, inas-, vendég- és úrfiszobát, továbbá mosó- és vasalóhelyiséget; a főemeleten elhelyezendő volt egy tágas szalon, dohányzó és ebédlőterem, háló- és kisaszonszoba, fürdő, cselédszoba, kamra és konyha, ezenfelül az utcára egy loggia és az udvarra egy tágas ún. télikert-helyiség, amelyre az ebédlő nyíljék.

Tervező ezen program teljes betartásával oldotta meg a feladatot. Költségkímélés szempontjából a gazdasági rész (konyha etc.) szintje lejjebb helyeztetett a főemeleténél, úgy hogy 12 lépcsőfokon, egy zárt folyosón kell a cselédségnek közlekedni a belső szobákból a konyhai rész felé. Házi vízvezeték, fürdőberendezés, a szobákban parquet-padló és tapetta, márványlépcső képezik jellegzetességeit a ház kiállításának. A szobák magassága 4.20 méter. Az összes iparos-munkákat Kéry József építőmester, fővállalkozó vezetése alatt nyíregyházi iparosok végezték kifogástalanul. Az összehitési költség 39.000 korona. A tervek Bobula János építész készítette és ugyancsak ő látta el a művezetést is.⁸

Érdekesség, hogy az *Építészeti Szemlé*ben közölt kép az épületről még szecessziós díszítéssel szerepelt, azonban végül klasszicizáló külsővel valósult meg.

⁸ Építészeti Szemle, 1904. március 15. 52.

ból, amelyek a Dessewffy teret és lakóházait örökítették meg. A felvételeket dr. Jósa András készítette, melyek segítségével betekintést nyerhetünk a századfordulós hétköznapiakba, valamint a régi polgári házak rejtett belső udvaraiba.

1914. szeptember 7-én a kórházigazgató-főorvos lánya, Kállay Helén (1894–1945) ebből a házból ment esküvőjére a már említett dr. Kállay Miklóssal,

aki ekkor már nagykállói szolgabíróként ténykedett, majd ezután az ifjú házaspár is dr. Kállay Rudolf házában rendezkedett be. Három gyermekük közül a két idősebb itt született: Kristóf 1916. december 7-én, ifjabb Miklós pedig 1918. december 10-én. Gimnáziumi tanulmányaikat ők a nyíregyházi Kir. Kat. Gimnáziumban kezdték és folytatták, amíg itt lakott a család. A harmadik fiú, András a román megszállás idején, a nagykállói családi karácsonyozáskor született, 1919. december 24-én.⁹

A ház építtetője és tulajdonosa, dr. Kállay Rudolf egy évvel később, 1920. november 13-án hunyt el. Temetésére november 15-én délelőtt 11 órakor került sor a Dessewffy tér 15. számú gyászházból a római katolikus vallás szertartása szerint. Innen vitték utolsó útjára a nagykállói családi sírboltba, nagy őseinek nyughelyére.¹⁰

A házban ezután az immár szabolcsi főispáni tisztséget betöltő dr. Kállay Miklós és családja élt, de megfordult benne sógora – dr. Kállay Rudolf fia – dr. Kállay Tibor (1881–1964) pénzügyminiszter is, aki 1922. május 15-én érkezett Nyíregyházára, hogy a város képviselőjelöltjeként megtarthassa programbeszédét. A díszes menet a vasútállomásról a Széchenyi úton át haladt, sűrűn zuhogó májusi esőben, a bevonulási út mentén azonban véges-végig lelkesen éljenző közönség fogadta a város vendégeit, a választói közé érkezett pénzügyminisztert. A menet a Kossuth téren, majd a Bessenyei téren (mai Hősök tere) haladt át a pénzügyminiszter Dessewffy téri lakásáig.¹¹

Néhány hónappal később, 1922 augusztusában egy betörési kísérlettel került be a hírekbe a ház. A *Nyírvidek* az alábbi módon számolt be a nem mindennapi esetről: „Betörést kíséreltek meg, s már a szekrényeket is feltörték Rakovszky István ezredes, Dessewffy tér 2. szám alatti lakosnál és Kállay Miklós főispánnál, akinek ugyancsak Dessewffy téren van a lakása. Itt azonban megzavarták őket, mert nem vittek el semmit sem, csak a lakás kulcsait vették magukhoz, valószínűleg arra számítva, hogy még vissza fognak térni.”¹² Azt ezt követő nyomozási eredményről sajnos már nem számolt be a megyei lap.

A Dessewffy tér képeslapon, 1912 (Balácsi Pál tulajdona)

⁹ MARGÓCSY JÓZSEF: Két miniszterelnök szobra Nyíregyházán. Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle, 2000. 4. sz. 432.

¹⁰ Nyírvidek, 1920. november 14. 1.

¹¹ Nyírvidek, 1922. május 16. 2.

¹² Nyírvidek, 1922. augusztus 31. 3.

A legjelentősebb esemény a Kállay-ház történetében mégis az volt, amikor 1926. április 18-án dr. Kállay Miklós főispán és családja vendégül látta a Nyíregyházára érkező József Ferenc (1895–1957) főherceget és feleségét, Anna Mónika (1903–1976) főhercegnőt, akik aznap a lánycserkészek ünnepségén vettek részt. A jeles eseményt – így vele együtt a házat – a *Filmbíró* is megörökítette.

Kállay Miklós és Kállay Helén eljegyzése,
1914 (Kállay Gyűjtemény)

A cserkészmozgalom már az I. világháború előtt, 1910-ben kezdett kibontakozni Magyarországon is. Először fiúcsapatok alakultak, de már ekkor létrejött egy-egy lánycserkészcsoporthoz is. A leánycserkészek szervezeti függetlenedésük első lépéseként önálló csapatokat alakítottak, de ugyanazon értékrend és célkitűzések mentén működtek, mint a fiúcsapatok. 1923-ban alakult meg a Magyar Cserkészleány Szövetség, melynek vezetői a leánycserkészek nemzetközi szervezeteiben is jelen voltak. Ebben a korszakban a fiúkat és a lányokat elkülönítve nevelték, ennek tudható be a külön csapatok és szövetségek létezése. 1923 és 1944 között Lindenmeyer Antónia volt a cserkészleányok szövetségének elnöke.¹³ A mozgalom jó háttérrel kapott azzal, hogy fővédnőként sikerült megnyerni Anna Mónika főhercegnőt, a fiatal József Ferenc főherceg feleségét. Nyíregyházán a Pacsirta utcai

leányarvaházban, a Jótékony Nőegylet égisze alatt 1924 elején indult meg a cserkészleánymozgalom, melynek eredményeképpen Ruszinkó Jenőné szervezésében létrejött a 39. számú Erzsébet királyné nevet viselő leánycserkészcsapat. Ebben segítségére volt csapatuk nagyméretű vezetője és fővédnője, a főispán felesége, Kállay Helén.¹⁴

Ennek szellemében érkezett a főhercegi pár 1926. április 18-án Nyíregyházára, melyről két nappal később a *Nyírvidék* részletesen beszámolt: „A Kossuth-téren már bontják a drapériás sátrat, a Szabolcs-cserkészek zászlószentelési ünnepe véget ért, s a közönség a kedvet szegő, esős, szeles időben sem siet haza. A város ma dr. József Ferenc főherceget és ifjú hitvesét Anna főhercegnőt várja, akiknek nevét a magyar szívek szeretetének virágaival fonja körül a róluk szárnyaló hír, a rájuk való gondolás. Az ifjú főhercegnő a magyar leánycserkészek fővédőasszonya s most, amikor a IV. cserkészkerület látogatására érkezik, első ízben van a Nyírség fővárosában, Nyíregyházán. Meleg rokonszenvet dokumentáló széleskörű érdeklődés előzi meg a főhercegi pár jövetelét és a Deseffy-téren, a főispáni lak környékén délfelé már több száz

¹³ Magyar Cserkészélet (1910–1948). Szerk. Tabajdi Gábor – Szigeti László. Budapest, 2020. Magyar Cserkészszövetség, 122–123.

¹⁴ MARGÓCSY JÓZSEF: Utcák, terek, emléktáblák IV. Nyíregyháza, 1997. 105–106.

főnyi közönség vonul fel és vár kitarotán a zord kora tavaszi szélben.”

A Dessewffy tér 15. szám alatt álló főispáni házba a főhercegi pár fogadására egymás után érkeztek az egyházi, katonai és polgári előkelőségek, akik a fogadóteremben helyezkedtek el. Fél 12-kor a rendőrfőnök jelentette Ozory István rendőrtanácsosnak a főhercegi pár érkezését. Az első autóban Majthényi Kiss Sándor

A cserkészek szemléje a Kállay-ház előtt, 1926 (Filmhíradó)

rendőrfőtanácsos ült, aki a város határában várta a vendégeket. A második hatalmas Talbot-kocsi az éljenző közönség sorfala közt a főispáni ház udvarára fordult be, melyben a főhercegi pár ült. József Ferenc nagy sárga mezei virágcsokrot tartott a kezében, amelyet a miskolci cserkészsünnepségekről hozott.

A főhercegi párt a ház halljában – amelynek bejáratánál két délceg, kardos, díszruhás hajdú állt – dr. Kállay Miklós főispán és családja fogadta, a 10 esztendő Kállay Kristóf üdvözlő szavak kíséretében nyújtott át virágot a főhercegasszonynak. A főhercegi pár kocsiját egy Fiat követte, amelyen Mózer Ernő nemzetgyűlési képviselő utazott. Utánuk az országos főcserkész, gróf Festetich Pál és a leánycserkészek országos szövetségének elnöke, Lindenmayer Antónia érkezett meg arany cserkészliliommal ékesített gépkocsin.

A főhercegi pár a főispáni ház fogadótermében egybegyűlt előkelő vendégek előtt jelent meg, akiket dr. Kállay Miklós főispán mutatott be. Ezután dr. József Ferenc főherceg, Anna Mónika főhercegasszony és kísérete a főispáni hármaskonon helyezkedtek el. Mikor a középső balkonon feltűnt a főhercegasszony cserkészgyenyruhás alakja, lelkes éljen köszöntötte őt és a főherceget. A főhercegi párral együtt állt az erkélyen dr. Kállay Miklós főispán és felesége, Kállay Helén, valamint gróf Festetich Pál főcserkész, Lindenmayer Antónia elnöknő, Mózer Ernő nemzetgyűlési képviselő és vitéz Toókos Gyula ezredes. A balról eső erkélyen Mikecz István alispán, dr. Bencs Kálmán kir. kormányfőtanácsos, polgármester, dr. Erdőhegyi Lajos nemzetgyűlési képviselő, Benkő András kir. tanfelügyelő, Szohor Pál főjegyző és a honvéd tisztikar képviselői foglaltak helyet. A jobboldali erkélyen Énekes János prépost-kanonok, Bartók Jenő ref. lelkész, Zelenka Lajos kir. kúriai bíró, törvényszéki elnök, vitéz revisnyei Reviczky László ny. tábornok, a Szabolcs vármegyei Vitézi Szék parancsnoka és Virányi Sándor vármegyei főjegyző, cserkészparancsnok volt látható.

A 12. honvéd gyalogezred zenekara után a cserkész és a leventecsapatok érkeztek, hogy meghajtsák a lilomos zászlót a magyar főherceg és ifjú asszonya előtt, akinek cserkészkalapja mellett nemzetiszínű rozetta hirdette, hogy ő a magyar cserkészet vé-

dőasszonya. A magyar induló után a cserkész- és leventecsapatok a Szabolcs-cserkészek újonnan szentelt zászlaja alatt vonultak fel. Kozák István tanár délceg csapata élén kemény katonás menetben érkezett, és sorra jöttek a Szabolcs, Turul, Nyírség, Szent László, Baross-cserkészek, majd a Bocskai-főveges, nagyszerű fegyelmezettségéről és csapatszellemről tanúskodó leventék, oktatóik vezetésével. A főhercegasszony és dr. József Ferenc főherceg meghiúsított, lelkesedő szívvel nézték a menetet, s József főhercegnek fia megilletődötten tisztelgett valahányszor újabb zászló, vagy új csapat vonul előtte. A díszmenet után a főhercegi pár a város négyes fogatán a Leánycserkész Otthonba indult, hogy részt vegyen a leánycserkészek ünnepségén.”¹⁵ Amíg a Kállay család itt élt, ez volt az utolsó jeles esemény a ház történetében, ugyanis a következő évben dr. Kállay Miklós főispán eladta az ingatlant.¹⁶

Nyíregyházán ebben az időben a katonaság létszámának bővülésével az állomásparancsnokság elhelyezéséről is gondoskodni kellett. Ezért 1926. március 12-én Horváth László ezredes, állomásparancsnok levélben kérte dr. Bencs Kálmán polgármestertől a Barzó-örökösök házát (a mai Kölcsey Ferenc Gimnázium épülete), amelyben a vegyesdandár gyalogsági parancsnokságát, a honvéd állomásparancsnokságot, a helyőrségi tiszti kaszinót, a 12. gyalogezred tiszti étkezdéjét szeretne volna elhelyezni, s a fennmaradó helyiségeket pedig lakásokká átalakíttatni, hiszen még akkor is laktak tiszti családok és nőtlenek a barakktáborban. Azt az épületet azonban a tanítóképző kibérelte. Azután az ezredes a tanítóképző által visszabocsátott épületek közül a Szechenyi utca végén álló, ún. Huszár épületet szeretne volna kiutaltatni a várostól, azt azonban a polgármester korábban már az evangélikus leánygimnáziumnak ígérte oda. A levelezés végén dr. Bencs Kálmán csak azt tehette, hogy megfelelő lakások bérletét biztosítja. A helyzet végül megnyugtatóan úgy oldódott meg, hogy 1927-ben a katonai kincstár megvásárolta dr. Kállay Miklós főispántól az apósától, dr. Kállay Rudolf kórházi főorvostól lánya, Kállay Helén férjhezmenetelekor nászajándékba kapott nagy alapterületű, emeletes családi házat a Dessewffy tér 15. szám alatt, s az az épület 2017-ig szolgálta a honvédelem ügyét Nyíregyházán állomásparancsnokságként, kiegészítő parancsnokságként, végül toborzó és érdekvédelmi irodaként.¹⁷ Miután 1928. október 21-én felavatták a Megyeháza előtt a világháborús emlékművet, azaz a Hősök szobrát, a város első köztéri alkotását, a Bessenyei György testőrírót ábrázoló egészalakos szobrot áthelyezték a Dessewffy tér elejére, majd ennek hatására a második világháború után a teret is átkeresztelték Bessenyei térre.

Ebben az időszakban, 1991. szeptember 27-én avatták fel a Kállay-ház falán a Reviczky Imre (1896–1957) ezredes emlékére készült emléktáblát, aki a II. világháború után itt szolgált mint megyei kiegészítő parancsnok.¹⁸ Kállay Miklós és Kállay Helén házasságkötése után 80 évvel, 1994. október 29-én állították fel a család összegyűlt tagjai a hatósági küldöttek jelenlétében Gömbös László művésznak Kállay Miklósról ké-

¹⁵ Nyírvidék, 1926. április 20. 2.

¹⁶ Uo.

¹⁷ BENE JÁNOS: Messze van a nyíregyházi kaszárnya. 63–64.

¹⁸ Kelet-Magyarország, 1991. szeptember 28. 9.

szített mellszobrát, a Bessenyei téren, a 15. számú ház előtt.¹⁹ Később áthelyezték a Megyeháza elé, ahol vele szemben egy másik egykori miniszterelnök, gróf Lónyay Menyhért szobrát is felállították. A műalkotásokat a megyei közgyűlés nyilvános ünnepi ülésének keretében, 2000. augusztus 18-án leplezték le. 2012. december 13-án egy másik emléktábla elhelyezésére is

Dr. Kállay Kristóf a szülőháza előtt (Kállay Gyűjtemény)

sor került a Bessenyei téren álló Kállay-ház falán. Kállay Miklós miniszterelnök emlékére és tiszteletére avatta fel az emléktáblát dr. Kovács Ferenc, Nyíregyháza Megyei Jogú Város polgármestere és Hende Csaba honvédelmi miniszter.²⁰

A 2010-es évekre a Nyírvíz-palota második emelete egyre inkább szűkössé vált a dr. Kállay Kristóf által 1993-ban alapított Kállay Gyűjtemény számára. Az évtizedek alatt folyamatosan gyarapodó kollekció miatt nagy lett a zsúfoltság, nem állt rendelkezésre elegendő raktárhelyiség, de mindezek ellenére látványos kiállításokkal fogadta az intézmény a hétköznapi látogatókat. Még dr. Kállay Kristóf életében voltak törekvések arra vonatkozóan, hogy a Kállay Gyűjtemény végleges elhelyezésére egykori szülőházában, a Bessenyei tér 15. szám alatti Kállay-házban kerül majd sor, de ez végül még sokáig nem valósulhatott meg.

A Kállay Gyűjtemény végleges otthona a toborzó és érdekvédelmi iroda elköltözése, valamint a rekonstrukciós munkálatok elvégzése után a már említett, Bessenyei tér 15. szám alatt álló egykori Kállay-ház lett, ahol az intézmény 2020. július 21-től immár méltó helyen fogadhatja a múzeumbáratokat.

¹⁹ MARGÓCSY JÓZSEF: Utcák, terek, emléktáblák IV. Nyíregyháza, 1997. 155.

²⁰ Nyíregyházi Napló, 2012. december 14. 1.